

УДК 37.011.3-051.015.31

С. В. СИВАШ

аспірант

Класичний приватний університет

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

У статті акцентовано на важливості визначення структурних компонентів творчого потенціалу вчителя української мови та літератури. На основі аналізу наукової літератури з означеної проблеми, узагальнених поглядів вчених на сутність, компоненти та розвиток творчого потенціалу особистості, що розглядають як специфічне інтегральне утворення, розроблено авторську структуру творчого потенціалу вчителя української мови та літератури.

Ключові слова: творчість, творчий потенціал, структура творчого потенціалу.

Оновлення суспільства, а тим більше, його радикальна зміна – суперечливий, складний і тривалий процес, пов'язаний із пошуком нових шляхів, засобів здійснення перетворень у всіх сферах життєдіяльності людей. Усе це зумовлює необхідність творчої участі в цьому процесі всіх членів суспільства.

В. Моляко переконаний у тому, що “сьогодні, а тим більше – завтра, саме творча, естетично збагачена особистість взмозі розв'язати як щоденні виробничі, так і масштабні завдання, які забезпечуватимуть не просто виживання, а прогрес нації, здатної зайняти у співдружності народів достойне місце, створити кожному своєму громадянину повноцінне економічне і культурне життя” [6, с. 47].

Ефективним засобом розвитку власного професійного вдосконалення є *творчий потенціал*, який дає змогу в умовах неформального освітнього середовища задовольняти різноманітні інтереси й сприяти їх творчому самовираженню та самореалізації.

Учитель, а тим більше – учитель української мови та літератури, у цій ситуації повинен бути не тільки виконавцем, а й безпосереднім творцем інноваційних процесів. Таким чином, перед сучасною школою постає проблема формування вчителя-інноватора, вчителя-творця. Це потребує професіоналізму вчителя, що, у свою чергу, характеризується наявністю в нього творчого потенціалу. Тому розвиток педагогічної творчості вчителя є одним із найважливіших питань освіти сучасного суспільства.

Аналіз наукової літератури дає змогу стверджувати, що проблему формування творчого потенціалу було розглянуто в українських і зарубіжних дослідженнях. Психологічні прояви особистості у творчому процесі розглядають під час дослідження співвідношення творчості та цілісності особистості (Б. Ананьєв, В. Афанасьєв, С. Батенін, М. Каган, Л. Коган), творчості та активності пізнання (К. Абульханова-Славська, Д. Богоявленська, В. Небиліцин), творчості та самореалізації (І. Кон, А. Петровський), творчості та діяльності (Л. Виготський, А. Леонтєв, С. Рубінштейн).

Найширше коло питань стосовно сутності, складових, розвитку та реалізації власного духовно-творчого потенціалу висвітлено в наукових дослідженнях Є. Адакіна, І. Беха, Ж. Давидової, Т. Дмитренко, І. Зязюна, С. Копилова, В. Кременя, А. Лебедівої, О. Пехоти, В. Рибалки, В. Риндака, Г. Селевко, С. Сисоєвої, В. Сухомлинського, А. Суценка, С. Щеглової, К. Ярьсько.

Проте досі є недостатньо розробленим аспект, пов'язаний з аналізом структурних компонентів творчого потенціалу вчителя української мови та літератури.

Мета статті – розглянути структурні компоненти творчого потенціалу особистості крізь призму поглядів науковців і на основі узагальнення цих поглядів розробити авторську структуру творчого потенціалу вчителя української мови та літератури.

“Творчість – продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні й духовні цінності суспільного значення. Розвиток творчого потенціалу діяльності є важливою умовою культурного прогресу суспільства і виховання людини”, – зазначено в соціально-педагогічному словнику за редакцією В. Радула [12, с. 266].

Відомий дослідник феномена творчості В. Риндак дає такі характеристики творчості:

- 1) наявність суперечностей, проблемної ситуації або творчого завдання;
- 2) соціальна й особистісна значущість і прогресивність, що вона вносить у розвиток суспільства та особистості;
- 3) наявність об'єктивних (соціальних і матеріальних) передумов, умов для творчості;
- 4) наявність суб'єктивних (особистісних якостей – знань і вмінь, позитивної мотивації, творчих здібностей особистості) передумов для творчості;
- 5) новизна й оригінальність процесу або результату.

Автор розглядає творчість як один із видів діяльності, спрямований на вирішення суперечності – творче вирішення завдання, для якого необхідні як об'єктивні, так і суб'єктивні особистісні умови з прогресивними, значущими наслідками, що вирізняються новизною й оригінальністю [10, с. 11].

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає змогу уявити творчий потенціал як складову особистісного потенціалу, що демонструє можливість творчої реалізації людини в житті та конкретній діяльності (Г. Костюк, В. Моляко, Г. Полякова, Б. Теплов, Т. Третяк та ін.).

Психологи та педагоги, характеризуючи поняття “творчий потенціал”, зазначають, що це інтегративна, синтетична якість, що характеризує міру можливості особистості здійснювати діяльність творчого характеру; сукупність реальних можливостей для реалізації такої діяльності, відкритість новому, ступінь розвитку мислення, його гнучкість, нестереотипність, оригіна-

льність, установку на нетрадиційне вирішення суперечностей об'єктивної реальності (Т. Браже, С. Евінзон, А. Матюшкін, Л. Москвичова).

У сучасних дослідженнях складно знайти судження, які спростували б інтегративність і багатофакторність творчого потенціалу. З огляду на наявність цих властивостей, зробимо характеристику структурних компонентів творчого потенціалу особистості, спираючись на сучасні дослідження.

Низка вчених (В. Дружинін, Дж. Гілфорд, П. Торренс) у структурі творчого потенціалу ключовою складовою визначають креативність – здатність до творчості. У загальному розумінні здатність до творчості ґрунтується на створенні чогось нового, оригінального. Креативність як властивість особистості виявляється в тенденції до вирішення проблем по-новому, новими засобами, методами [3].

Тобто максимальне виявлення творчого потенціалу виникає в тих ситуаціях, коли людина намагається використати нетиповий для себе засіб, метод вирішення проблеми.

Зарубіжні дослідники у творчому потенціалі виділяють аспекти, пов'язані з поведінкою та мисленням. На їх думку, креативну особистість характеризує: уява, інтуїція, відкритість, готовність іти на ризик та висока толерантність до всього неясного (Ф. Барон, Н. Мейер, Д. Пірто, Е. Хілгард); здібність ставити завдання, концентруватися, приймати конфлікт і готовність до перетворення щодня (У. Фромм); самодовільність, виразність, легкість (А. Маслоу); пам'ять, научуваність, цілеспрямованість, передбачення, соціальне пристосування, допитливість (У. Грей); швидкість (продуктивність), чіткість, пластичність, рухливість, оригінальність, дивергентність мислення (Д. Гілфорд, К. Тейлор), творча поведінка, що містить дії проектування, планування та винахідництва (Д. Гілфорд). П. Енгельмеєр, А. Залкінд, В. Овчинников, М. Ростовцев, С. Рубінштейн та інші визначають, що сутність творчого потенціалу не тільки в сукупності певних якостей особистості, творчих можливостей, а й у характері їх складного взаємозв'язку, його спрямованості на міри напруженості.

Ми поділяємо думку В. Моляко, який зробив значний внесок у розробку питання проблеми розвитку творчої особистості та запропонував власну концепцію формування творчої особистості та реалізації її творчого потенціалу. Вчений визначає творчий потенціал як інтегративну властивість особистості, що характеризує міру можливостей здійснювати творчу діяльність, готовність та здатність до творчої самореалізації та саморозвитку.

“Творчий потенціал – це саме та система, яка абсолютно прихована від будь-якого зовнішнього спостереження; більше того, сам носій творчого потенціалу іноді мало або й зовсім не знає про свої творчі можливості. Про справжні творчі можливості конкретної людини можна говорити лише на основі здійсненої діяльності, отриманих оригінальних творів. Творчий потенціал стає не уявною, а реальною, прогнозованою цінністю лише тоді, коли реалізовується у винаходах, конструкціях, книгах, картинах, фільмах та ін.” [6, с. 15]. За визначенням В. Моляко, структуру творчого потенціалу

представляють такі складові: задатки, нахили, які проявляються в наданні переваг чомусь; інтереси, їх спрямованість і частота; допитливість, потяг до створення чогось нового; швидкість у засвоєнні нової інформації; прояви загального інтелекту; наполегливість, цілеспрямованість, працелюбність; порівняно швидке та якісне оволодіння вміннями, навичками, майстерністю виконання певних дій; здібності до реалізації власних стратегій і тактик різних проблем, завдань, пошуку виходу зі складних нестандартних, екстремальних ситуацій [8].

Ми поділяємо думку низки науковців (В. Моляко, Т. Третяк та ін.), які вважають, що до структури творчого потенціалу особистості входять суто інформаційна та інструментальна складові; остання містить декілька підструктур, найважливішими серед яких є дві:

1) “інструмент” для вирішення творчих завдань відповідного рівня системної організації (прийоми, способи, стратегії конструктивного мислення);

2) “регулюючий інструмент”, інтегрований з елементів мотиваційної та емоційно-вольової сфери, за допомогою якого забезпечується взаємодія підструктур творчого потенціалу.

Згідно з підходом Д. Богоявленської, дослідниця І. Львова вважає, що творчий потенціал особистості становлять такі якості:

– *світоглядні якості*: активна життєва позиція, оптимізм, гармонійність, гуманність, відданість своїм ідеалам і принципам, високе почуття обов’язку, патріотизм, високий рівень розвитку естетичних почуттів, прагнення до процесу творчості, відкриттів, духовного зростання, самовираження, самопізнання тощо;

– *ціннісні якості*: доброзичливість, тактовність, щирість, працьовитість, милосердя, толерантність, критичність;

– *інтелектуальні якості*: далекоглядність (уміння прогнозувати), допитливість, спостережливість, почуття гумору, гнучкість розуму, варіативність мислення, незалежність і самостійність думки, високий рівень розвитку інтуїції, ерудованість, захопленість змістом діяльності, здатність до аналізу та синтезу, оригінальність, метафоричність мислення, ініціативність;

– *вольові якості*: цілеспрямованість, наполегливість, сміливість, уміння доводити розпочату справу до кінця, здатність до самоствердження, витримка, мужність і стійкість, неабияка енергійність, упевненість у собі [4, с. 45–46].

Так, значний внесок у розробку зазначеного феномена зробив О. Попель, який визначає творчий потенціал як системну характеристику особистості, що дає їй можливість творити, знаходити нове, приймати рішення та діяти оригінально й нестандартно в різних ситуаціях. Ця система, вважає науковець, складається з таких структурних компонентів: *мотиваційний компонент*, який виражає своєрідність інтересів особистості, її орієнтацію на творчу активність (при цьому домінуючу роль відіграє пізнавальна мотивація людини); *інтелектуальний компонент* виражається в оригінальності, гнучко-

сті, адаптивності, швидкості й оперативності мислення; легкості асоціацій; у високих рівнях розвитку творчої уяви; спеціальних здібностях; *емоційний компонент* характеризує емоційний супровід творчості, емоційне налаштування на творчий процес, що висвітлює емоційно-образні характеристики психіки; *вольовий компонент* характеризує здатність особистості до саморегуляції та самоконтролю; якості уваги; самостійність; здатність до вольової напруги; спрямованість індивіда на досягнення кінцевої мети творчої діяльності, вимогливість до результатів власної творчості [9, с. 34–35].

Цінною, на наш погляд, є розроблена структура творчого потенціалу І. Манохи, в якій дослідниця виділяє сім компонентів за основними видами творчої активності особистості, яким відповідають певні творчі продукти, що утворюють змістовий простір розгортання цієї активності:

- візуальна творчість;
- вербальна творчість;
- реконструктивна творчість;
- текстова творчість;
- образно-евристична творчість;
- інтелектуально-розумова творчість;
- синтетична творчість.

Розкриваючи структури творчого процесу, І. Маноха вказує, передусім, на триакт П. Енгельмеєра – бажання, знання та вміння (зародження задуму, дискурсивне мислення, реальне використання або втілення задуму в продукт), а також на такі запропоновані ним ознаки людської творчості: штучність (створення культури); доцільність (прагнення мети, вирішення завдання, щоб досягнути певної користі, краси, істини тощо); раптовість; цілісність (творчий продукт має ідею, що об'єднує всі частини твору) [5, с. 284].

На думку І. Манохи, основними характеристиками структури творчого процесу та послідовності розгортання творчих дій є такі:

1) творчий акт завжди є полізмістовним та енергомістким діянням, результат якого постає у формі нового, створеного, такого, що відображає “Я” творця;

2) творчий акт виявляє не тільки “суб’єктивно новий зміст”, а й “об’єктивний процес” (М. Бердяєв) досвіду, знання, змісту в тій чи іншій формі існування сутнього;

3) творчий акт – це, водночас, процес і зміст духовного, естетичного, морального, професійного тощо зростання особистісних самовиявів “Я” індивіда. Творчий акт постає як вчинок культурно-історичного змісту, в ньому відбувається поєднання конкретного, одиничного та всезагального через зіставлення, співвідношення та взаємодоповнення індивідуального досвіду та досвіду вселюдського в пізнанні та перетворенні явищ світу [5, с. 287].

Треба зазначити, що творча унікальність людини визначається як її індивідуальна своєрідність, що формується в процесі реалізації її власне творчої активності. Основу розуміння механізму розвитку творчої унікальності людини висвітлюють принцип творчої самодіяльності С. Рубінштейна й

принцип рефлексивної обумовленості взаєморозвитку інтелектуального та особистісного аспектів людини в творчості (І. Семенов, С. Степанов).

Т. Торгашина називає мотиваційно-особистісний, інтелектуально-змістовний, процесуально-діяльнісний компоненти творчого потенціалу. Мотиваційно-особистісний компонент характеризує наявність потреб у творчій діяльності, що виявляється в мотивах, прагненнях, інтересах. Інтелектуально-змістовний – наявність можливостей до перетворювальної діяльності, що виявляється у творчих здібностях, знаннях, уміннях, навичках. Процесуально-діяльнісний – саму діяльність за рівнем самостійності, інтенсивності, продуктивності, організованості [13, с. 70].

До критеріїв творчого потенціалу дослідники зараховують: потребу в творчому саморозвитку; знання про феномен творчості, закономірності творчого процесу, навколишній світ і місце людини в ньому; переконання у творчій перетворювальній місії людини; знання про методи творчої діяльності; уміння та навички, необхідні для творчої діяльності та конструювання взаємодії в соціальному середовищі, здібності для творчої діяльності; особливості перебігу емоційно-вольових процесів; здібність до вольової саморегуляції; здібність до рефлексії (Л. Веретенникова); рівень сформованості пізнавального інтересу; пізнавальну самостійність; продуктивність (характеристика створюваного нового) (Т. Торгашина).

Наголошено, що: творчий потенціал закладений у кожному та не є незмінним (О. Матюшкін); завдання навчання не в досягненні всіма вищого рівня творчості, а у створенні умов для самореалізації кожного на відповідному рівні (Т. Торгашина).

Таким чином, розглянувши погляди вчених на структурні компоненти творчого потенціалу особистості, констатуємо, що наразі ще відсутня структура розвитку творчого потенціалу вчителів української мови та літератури. Спираючись на дослідження та теоретичні положення багатьох наукових праць таких вчених, як Д. Богоявленська, В. Моляко, О. Попель, Т. Торгашина, у яких розкрито сутність творчої особистості, її ролі в житті суспільства; суб'єктно-об'єктні відношення, структура, закономірності, психологічні особливості процесу творчості, ми розробили авторську структуру творчого потенціалу вчителів української мови та літератури, яка подана в табл. 1.

Таблиця 1

Структура творчого потенціалу вчителів української мови та літератури

Компонент творчого потенціалу	Характеристика компонента	Роль компонента творчого потенціалу	Результат виявлення
1	2	3	4
Мотиваційно-індивідуальний	Наявність потреб у творчій діяльності; своєрідність інтересів учителя, його орієнтацію на творчу активність	Пізнавальна мотивація педагога	Мотиви, нахили, творчі здібності, задатки, інтереси, допитливість, потяг до створення чогось нового

Продовження табл. 1

1	2	3	4
Інтелектуально-змістовий	Виражається в оригінальності, гнучкості, адаптивності, швидкості й оперативності мислення	Наявність можливостей до перетворювальної діяльності	Знання, вміння, навички, високий рівень розвитку інтуїції, почуття гумору, гнучкість розуму, ерудованість, швидкість у засвоєнні нової інформації; прояви загального інтелекту; порівняно швидке та якісне оволодіння вміннями, навичками, майстерністю виконання певних дій, здібності до реалізації власних стратегій і тактик різних проблем, завдань, дивергентність мислення
Емоційно-образний	Характеризує емоційний супровід творчості, емоційне налаштування на творчий процес, що висвітлює емоційно-образні характеристики психіки	Позитивне налаштування на творчий процес	Високий рівень розвитку естетичних почуттів, уява, фантазія, темперамент, здатність педагога до активно-творчого сприйняття навколишньої дійсності, доброзичливість, тактовність, щирість, милосердя, толерантність, критичність, прагнення до духовного зростання
Вольовий	Характеризує здатність учителя до саморегуляції та самоконтролю; якість уваги; самостійність; здатність до вольової напруги; спрямованість педагога на досягнення кінцевої мети творчої діяльності, вимогливість до результатів власної творчості; внутрішнє прагнення до постійного розвитку і самовдосконалення	Самопізнання, самовираження, саморегуляція, самоорганізація, самоконтроль та самоствердження	Активна життєва позиція, оптимізм, гармонійність, гуманність, патріотизм, наполегливість, цілеспрямованість, сміливість, витримка, працелюбність, організованість, вимогливість до себе та до своєї творчої діяльності, неабияка енергійність, упевненість у собі
Процесуально-діяльнісний	Безпосередньо сама творча діяльність педагога	Кінцевий результат творчого процесу, який виражається в продукті творчої діяльності	Самостійність, інтенсивність, продуктивність

Творчий потенціал учителя-філолога, на нашу думку, можна визначити як сукупність творчих здібностей, необхідних для творчої діяльності, основою яких є внутрішні фактори особистості педагога. Тому ми виділили п'ять компонентів структури творчого потенціалу вчителя української мови та літератури, а саме: *мотиваційно-індивідуальний компонент*, який характеризується наявністю потреб у творчій діяльності; своєрідністю інтересів особистості, її орієнтацією на творчу активність. Адже в розвитку творчого потенціалу домінують середовище та унікальна мотивація творчої активності. Роль цього компонента виявляється в пізнавальній мотивації педагога, а як результат – виявлення мотивів, нахилів, творчих здібностей, задатків, інтересів, допитливості, потягу до створення чогось нового. Наступним компонентом нашої структури є *інтелектуально-змістовий*, який має таку характеристику: виражається в оригінальності, гнучкості, адаптивності, швидкості й оперативності мислення. Цей компонент передбачає наявність у вчителя знань, умінь, навичок, високого рівня розвитку інтуїції, почуття гумору, гнучкості розуму, ерудованості, швидкості в засвоєнні нової інформації; прояві загального інтелекту; порівняно швидкому та якісному оволодінню вміннями, навичками, майстерністю виконання певних дій; здібністю до реалізації власних стратегій і тактик різних проблем, завдань, дивергентності мислення. Третім компонентом нашої структури є *емоційно-образний*, який характеризує емоційний супровід творчості, емоційне налаштування на творчий процес, що висвітлює емоційно-образні характеристики психіки. Роль цього компонента полягає в позитивному налаштуванні вчителя на творчий процес, у прийнятті творчості як життєвої цінності та професійної необхідності. Результатом виявлення є високий рівень розвитку естетичних почуттів, уява, фантазія, темперамент, здатність особистості до активно-творчого сприйняття навколишньої дійсності, доброзичливість, тактовність, щирість, милосердя, толерантність, критичність, прагнення до духовного зростання. Наступним і не менш значущим компонентом цієї структури є *вольовий компонент*, для якого характерні: здатність особистості до саморегуляції, самоконтролю та самоствердження; якості уваги; самостійність; здатність до вольової напруги; спрямованість педагога на досягнення кінцевої мети творчої діяльності, вимогливість до результатів власної творчості; внутрішнє прагнення до постійного саморозвитку й самовдосконалення. Роль цього компонента творчого потенціалу виражається в постійній потребі самопізнання, самовираження, саморегуляції, самоорганізації, самоконтролі та самоствердженні для виходу на новий професійний рівень шляхом генерації, продукування нових концептуальних ідей, задумів та їхньої реалізації в інноваційних проектах і програмах. Результатом виявлення вольового компонента є: активна життєва позиція, оптимізм, гармонійність, гуманність, патріотизм, наполегливість, цілеспрямованість, сміливість, витримка, працелюбність, організованість, вимогливість до себе та своєї творчої діяльності, неабияка енергійність, упевненість у собі. П'ятим компонентом нашої структури є *процесу-*

ально-діяльнісний, який характеризує безпосередньо сам процес творчої діяльності вчителя української мови та літератури. Роль цього компонента власне в кінцевому результаті творчого процесу, який виражається в продукті творчої діяльності та виявляється в самостійності, інтенсивності та продуктивності творчого процесу.

Таким чином, у різноманітні своїх проявів творчий потенціал педагога пов'язаний з його світоглядною позицією, інтелектуальною сферою, сукупністю дієвих настанов і пріоритетів.

Отже, спираючись на вищезазначені принципи, можна говорити про те, що творча унікальність педагога є і умовою, і результатом творчого процесу. Крім того, в цих принципах закладено можливість усвідомленого вибору людиною творчої життєвої позиції та розвитку свого творчого потенціалу [2, с. 207].

Висновки. Аналіз психолого-педагогічної літератури, дослідження вчених дають змогу стверджувати, що *творчий потенціал учителя української мови та літератури* розглядають як інтегративну, динамічну особистісно-соціальну властивість, яку можна охарактеризувати як невичерпний ресурс творчих можливостей, здатність конкретного педагога до цілеспрямованої творчої діяльності, що є фундаментом її психічного благополуччя. Творчий потенціал виконує інтегруючу функцію в структурі якісних характеристик системи психічного здоров'я, розвитку та становлення особистості. Адже від уроджених здібностей психофізіології людини творчий потенціал залежить повною мірою, але його актуальний стан залежить від цінностей самої людини, від її внутрішніх зусиль для культивування в собі творчої потенції. В результаті своїх творчих зусиль людина може навіть підпорядкувати своїй волі, цілям і планам власну психофізіологічну організацію, свій темперамент.

Таким чином, суть творчого потенціалу вчителя-філолога доцільно розглядати через такі його складові: мотиваційно-індивідуальний, інтелектуально-змістовий, емоційно-образний, вольовий, процесуально-діяльнісний компоненти. Залежно від рівня прояву кожної з цих складових можна визначати рівні розвитку творчого потенціалу педагога.

Отже, як компонент психологічної структури людини творчий потенціал є основою її розвитку та необхідною умовою здійснення творчого процесу. Ця характеристика надає педагогові можливість творити, знаходити нове, самостійно приймати рішення, діяти оригінально та нестандартно в різноманітних ситуаціях, інтегрувати власні дії з цілеспрямованого подолання конкретної суперечності з метою виходу за межі досягнутого.

Проблема вивчення творчого потенціалу вчителя української мови та літератури потребує подальшого дослідження, зокрема засобів його діагностування та шляхів формування.

Список використаної літератури

1. Богоявленская Д. Б. Пути к творчеству / Д. Б. Богоявленская. – Москва : Знание, 1981. – 96 с.
2. Варламова Е. П. Психология творческой уникальности / Е. П. Варламова, С. Ю. Степанов. – Москва, 2002. – 256 с.
3. Воронюк І. В. Психологічні особливості реалізації творчого потенціалу молодших школярів : автореф. дис. ... канд. псих. наук : 19.00.07 / І. В. Воронюк ; Націон. пед. ун-т. – Київ, 2003. – 23 с.
4. Львова И. В. Психологические факторы развития креативности личности : дис. ... канд. психол. наук / И. В. Львова. – Новосибирск, 2005. – 203 с.
5. Маноха І. П. Психологія потаємного “Я” : монографія / І. П. Маноха. – Київ : Поліграфкнига, 2001. – 448 с.
6. Моляко В. О. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / В. О. Моляко, О. Л. Музика. – Житомир : Рута, 2006. – 320 с.
7. Моляко В. О. Концепція виховання творчої особистості / В. О. Моляко // Радянська школа. – 1991. – № 5. – С. 47–51.
8. Моляко В. О. Психологічна теорія творчості / В. О. Моляко // Обдарована дитина. – 2004. – № 6. – С. 2–9.
9. Попель А. А. Психологические условия развития социальной креативности студентов в процессе профессиональной подготовки : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / А. А. Попель. – Нижний Новгород, 2005. – 217 с.
10. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчо обдарованої особистості: наук.-метод. посіб. / В. В. Рибалка ; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих ; Інститут обдарованої дитини. – Київ : НАПН України: Ін-т обдарованої дитини, 2010. – 442 с.
11. Рындак В. Г. Теоретические основы творческого потенциала учителя / В. Г. Рындак, Л. В. Мешерякова. – Москва : Педагогический вестник, 1998. – 116 с.
12. Соціально-педагогічний словник / за ред. В. В. Радула. – Київ : ЕксОб, 2004. – 304 с.
13. Торгашина Т. И. Научно-исследовательская работа студентов педагогического вуза как средство развития их творческого потенциала : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Т. И. Торгашина. – Волгоград, 1999. – 209 с.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2016.

Сиваш С. В. Структурные компоненты творческого потенциала учителя украинского языка и литературы

В статье обоснована важность определения структурных компонентов творческого потенциала учителя украинского языка и литературы. На основе анализа научной литературы по данной проблеме, обобщенных взглядов ученых на сущность, компоненты и развитие творческого потенциала личности, которая рассматривается как специфическое интегративное образование, разработана авторская структура творческого потенциала учителя украинского языка и литературы.

Ключевые слова: *творчество, творческий потенциал, структура творческого потенциала.*

Sivash S. Structural Components Creative Potential Ukrainian Teachers' Language and Literature

Effective means of their own professional development is creativity that allows in terms of informal learning environment to meet the diverse interests and promote their creative self-expression and self-realization.

Teacher, let alone a teacher of Ukrainian language and literature, in this situation should be not only a performer but also direct creator of innovative processes. So before

modern school there is a problem of formation of teacher-innovator, teacher-creator. Therefore, the development of educational work of a teacher is one of the most important issues of education in modern society.

Purpose of the article – consider the structural components of creative potential in the light of the views of scientists and based on a synthesis of these views to develop the structure of the author's creativity teacher of Ukrainian language and literature.

Analysis of psychological and educational literature, research scholars suggest that the creativity of teachers of Ukrainian language and literature is seen as integral, dynamic personality and social property, which can be described as an inexhaustible resource of creative possibilities, the ability of the individual to the purposeful creative activity that serves the foundation of mental well-being. Creativity serves an integrating function in the structure of the quality characteristics of the system of mental health, development and identity formation.

Thus, the essence of the creative potential of the teacher-philologist should be considered by those of its parts: motivational personal, intellectual and semantic, emotional and imaginative, strong-willed, procedural and activity components. Depending on the level of manifestation of each of these components, you can determine the level of creativity of the teacher.

The problem of studying creativity teacher of Ukrainian language and literature requires further study on ways to diagnosis, ways of forming.

Key words: *creativity, creative potential, creativity structure.*